

9	כללי	.1
12	ממצאים עיקריים	.2
12	הכנסות והוצאות לפי מעמד ראש משק הבית והרכב ההכנסות (לוח 12)	א.
15	הכנסות והוצאות, לפי מידת דתיות והרכב ההכנסות (לוח 13)	ב.
17	הרכב הוצאות לתצרוכת	ג.
18	הוצאות לתצרוכת לפי חמישוניים (לוח 1.1)	ד.
20	הכנסה והוצאה לפי עשירוניים (לוחות 2, 3 ו-4)	ה.
22	הכנסה והוצאה לפי מספר מפרנסים (לוח 7)	ו.
22	הכנסה חודשית למשק בית ביישובים עירוניים, לפי צורת יישוב (לוח 8)	ז.
	בעלות על מוצרים בני קיימה בעשירוניים של משק בית,	ח.
23	לפי הכנסה נטו לנפש סטנדרטית (לוח 14)	
25	תנאי דיור (לוחות 24-35)	ט.
26	מונחים, הגדרות והסברים	.3
32	שיטות הסקר	.4
32	כללי	א.
34	שיטת הדגימה	ב.
36	שיטת החקירה ותקופת הסקר	ג.
37	תוצאות הפקידה	ד.
38	עיבוד הנתונים	ה.
42	מהימנות האומדנים	ו.

1. כללי

סקר הוצאות משק הבית הוא סקר שנתי שוטף, שמטרתו לקבל נתונים על מרכיבי התקציב וההכנסות של משקי בית, ונתונים נוספים המשמשים לאפיון רמת החיים של משקי הבית בישראל. שני השימושים החשובים של הסקר הם קביעת ה"משקלות" לסל הצריכה של "מדד המחירים לצרכן" ומדידת העוני ואי השוויון באוכלוסייה. הסקר מהווה גם אומדן לצריכה הפרטית בתמ"ג. סקר הוצאות משק הבית לשנת 2019 הוא הסקר העשרים ושלושה בסדרת הסקרים השוטפים שעורכת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מאז שנת 1997.

בשנים 1997–2011 נחקרו הכנסות משקי הבית בשני סקרים נפרדים בלמ"ס: סקר הוצאות משק הבית (מדגם הסקר כלל, בממוצע, כ-6,000 משקי בית מדי שנה) וסקר הכנסות שנערך יחד עם סקר כוח אדם הרבעוני השוטף, ובו נשאלו רבע ממשקי הבית גם על הכנסותיהם (מדגם הסקר כלל כ-8,500 משקי בית). נתוני שני הסקרים אוחדו למערכת אחת והוצגו באופן משולב. מדגם הסקר המשולב כלל, בממוצע, 14,500 משקי בית בכל שנה. החל משנת 2012, בעקבות מעבר סקר כוח אדם מסקר רבעוני לחודשי, נגרע סקר הכנסות מסקר כוח אדם, ובמקומו הורחב מדגם סקר הוצאות משק הבית. בשנת 2019 כלל המדגם 13,446 משקי בית.

כל נתוני ההוצאות, ההכנסות ותשלומי החובה שבפרסום זה מבוססים על "סקר הוצאות משק הבית".

משנת 2012 ואילך, בנוסף להרחבת מדגם הסקר, נעשו שינויים נוספים באוכלוסיית הסקר, בשאלוני הסקר ובאומדניו:

1. האוכלוסייה הנדגמת בסקר הורחבה, והיא כוללת עתה גם מושבים שיתופיים וקיבוצים מתחדשים, שעברו תהליך הפרטה (לא כולל קיבוצים שיתופיים). החל משנת 2016 האוכלוסייה כוללת שוב את אוכלוסיית הבדווים ביישובי הקבע (בין השנים 2012–2015 לא נחקרה אוכלוסייה זו עקב קשיי פקידה). כתוצאה מכך, עלה כיסוי האוכלוסייה מכ-95% לכ-97%.

2. הגדרת חיילים בשירות סדיר כעובדים שכירים – עד שנת 2012 נכללו הכנסות חיילים בשירות סדיר בהכנסות מעבודה אחרת. אולם, בהתאם להמלצות האחידות של ארגון העבודה הבין-לאומי – ILO, החליטה הלמ"ס, בדומה לרוב המדינות המפותחות, לעבור ממדידת כוח העבודה האזרחי למדידת כוח העבודה הכללי. מדידה זו נעשתה על ידי צירוף החיילים בשירות סדיר לכוח העבודה בישראל. בעקבות ההחלטה, החל משנת 2012, כוללת ההכנסה לשכיר וההכנסה מעבודה שכירה גם את ההכנסה של חיילי הסדיר.

3. תגבור מדגם בקרב האוכלוסייה הערבית ביישובי הצפון – תגבור זה נעשה כדי לספק אומדנים מהימנים יותר על האוכלוסייה הערבית.

4. שינוי בשיטת אמידת האוכלוסייה – שיטת האמידה מיועדת לצמצם הן את טעויות הדגימה והן את ההטיות העלולות לנבוע מכך שמשקי בית שלא השיבו על השאלון עשויים להיות שונים בתכונותיהם מאלו שהשיבו. החל משנת 2012, אמידת האוכלוסייה בסקר הוצאות משק הבית הותאמה למבנה החדש של סקר כוח אדם החודשי.

רוב השינויים שנעשו משפיעים בעיקר על הכנסות משקי הבית והפרטים. לכן, **החל משנת 2012 חל שבר בסדרה לעומת הנתונים שהתפרסמו בשנים הקודמות.**

שינויים בסקר הוצאות משק הבית 2019

בשנה זו סקר הוצאות משק הבית עבר לפקידה ממוחשבת בשדה. עקב כך שונו כל מערכות הסקר וחלו שינויים רבים בשיטות השלמת הנתונים בסקר. להלן השינויים בשיטות האיסוף ובמתודולוגיית הסקר:

1. **שינוי בשיטת איסוף הנתונים:** עד שנת 2018, נתוני סקר הוצאות משק הבית נאספו ונרשמו על גבי שאלון נייר. החל משנת 2019 הסקר הפך לסקר ממוחשב.

2. **שינוי בשיטת אמידת האוכלוסייה:** בשנת 2019, בעקבות ירידה בשיעורי ההשבה לסקר, שונתה שיטת האמידה. שינוי שיטת חישוב מקדמי הניפוח נועד לצמצם הן את טעויות הדגימה והן את ההטיות העלולות לנבוע מכך שמשקי בית שלא השיבו לסקר יכולים להיות שונים בתכונותיהם מאלה שהשתתפו בסקר. השינוי שנעשה בשיטת האמידה משפיע בעיקר

על הכנסות משקי הבית והפרטים. לכן, החל משנת 2019, חל שבר בסדרה לעומת הנתונים שהתפרסמו בשנים הקודמות. כדי לבחון את עמידותה של השיטה לאורך זמן, ולייצר בסיס להשוואת אומדנים בין שנים, חושבו מקדמי ניפוח בשיטה זו למפרע (רטרואקטיבית) גם למדגם 2018.

לוחות בחישוב שיטת האמידה החדשה לשנת 2018 נמצאים בפרסום זה.

3. **האוכלוסייה הנדגמת בסקר הורחבה וכוללת גם תלמידי פנימייה.** עד שנת 2019 תלמידי הפנימיות לא נכללו במשקי הבית שבהם מתגוררים הוריהם. בהמלצת ארגונים בין-לאומיים ולצורך אחידות בין הסקרים, החל משנת 2019 תלמידי פנימייה נכללו באוכלוסיית הסקר.
4. **שינוי הגדרת ראש משק הבית במשקי בית שבהם גר מטפל סיעודי.** ראש משק בית מוגדר כמועסק שעובד בדרך כלל את המספר הרב ביותר של שעות בשבוע. לכן, עד שנת 2019, במשקי בית שבהם גר מטפל סיעודי, הוא הוגדר כראש משק הבית. החל משנת 2019, במשקי בית אלו המטפל הסיעודי לא מוגדר כראש משק בית כלכלי.

2. ממצאים עיקריים

הממצאים מבוססים על 7,827 משקי בית משיבים ב-249 יישובים עירוניים וכפריים המייצגים כ- 2,699,000 משקי בית באוכלוסייה.

א. הכנסות והוצאות לפי מעמד ראש משק הבית והרכב ההכנסות (לוח 12)

ההכנסה הכספית הממוצעת ברוטו לחודש למשק בית, מכל מקורות ההכנסה – עבודה, הון, קצבאות ותמיכות – הגיעה בשנת 2019 ל-19,752 ש"ח. ההכנסה הכספית החציונית ברוטו הייתה 15,276 ש"ח. בניכוי תשלומי חובה (מס הכנסה, ביטוח לאומי, מס בריאות) הגיעה ההכנסה הכספית הממוצעת נטו ל-16,559 ש"ח. ההכנסה הכספית נטו לנפש הייתה 5,121 ש"ח לחודש וההכנסה הכספית נטו לנפש סטנדרטית, המקובלת כמדד לרמת החיים, הסתכמה ב-6,191 ש"ח לחודש. 77.7% מההכנסות הכספיות של משקי הבית בשנת 2019 מקורן בהכנסה מעבודה (15,314 ש"ח), ו-12.3% (2,435 ש"ח) מקורן בקצבאות ובתמיכות.

ההוצאה הממוצעת לתצרוכת, הכוללת את אומדן ההוצאה על שירותי דיור, הסתכמה בשנת 2019 ב-15,990 ש"ח לחודש, וההוצאה הכספית הממוצעת לחודש הגיעה ל-13,059 ש"ח. הוצאה זו מהווה 78.9% מההכנסה הכספית נטו למשק בית.

מספר הנפשות הממוצע למשק בית בשנת 2019 עמד על 3.21 ומספר המפרנסים הממוצע היה 1.41.

ההכנסה הכספית ברוטו של משקי בית שבהם ראש משק הבית שכיר הגיעה בשנת 2019 ל-22,517 ש"ח בממוצע לחודש למשק בית. בניכוי תשלומי החובה הגיעה ההכנסה הכספית נטו למשק בית של שכירים ל-18,645 ש"ח בממוצע.

במשקי בית שבראשם שכיר, הגיל הממוצע של ראש משק הבית עמד על 41.4, מספר הנפשות הממוצע למשק בית עמד על 3.6 ומספר המפרנסים עמד על 1.8 למשק בית. ההוצאה הכספית של משקי בית אלה מהווה 75.7% מההכנסה הכספית נטו (14,115 ש"ח הוצאה חודשית לעומת 18,645 ש"ח הכנסה כספית נטו).

ההכנסה הכספית ברוטו של משקי בית שבהם **ראש משק הבית עצמאי** הגיעה בשנת 2019 ל-23,710 ש"ח בממוצע למשק בית לחודש. בניכוי תשלומי חובה הסתכמה ההכנסה הכספית נטו למשק בית שבראשו עצמאי ב-18,911 ש"ח בממוצע.

במשקי בית שבראשם עצמאי, הגיל הממוצע של ראש משק הבית עמד על 48.8, מספר הנפשות הממוצע למשק בית עמד על 3.4 נפשות, ומספר המפרנסים היה 1.7 בממוצע.

60.7% מההכנסות הכספיות של משקי בית שבראשם עצמאי מקורן בהכנסה מעבודה עצמאית ומזדמנת (14,398 ש"ח) ו-19.5% מקורן בהכנסה מעבודה שכירה (4,612 ש"ח). ההוצאה הכספית של משקי בית אלה מהווה 85.0% מההכנסה הכספית נטו (16,083 ש"ח הוצאה חודשית, לעומת 18,911 ש"ח הכנסה כספית נטו).

ההכנסה הכספית ברוטו במשקי בית שבהם **ראש משק הבית לא עבד** הגיעה בשנת 2019 ל-9,007 ש"ח בממוצע למשק בית לחודש. ההכנסה הכספית נטו למשק בית הסתכמה ב-8,770 ש"ח. הכנסה זו מהווה 47.0% מההכנסה המקבילה למשקי בית של שכירים ו-46.4% מההכנסה המקבילה למשקי בית של עצמאים.

במשקי בית שבראשם לא עובד, הגיל הממוצע של ראש משק הבית עמד על 69.2 ומספר הנפשות הממוצע למשק בית עמד על 1.9.

לוח א. הכנסה והוצאה ממוצעת לחודש של משקי בית, לפי מעמד בעבודה של ראש משק הבית

ולפי מקור הכנסה, 2019

משקי בית שבראשם לא עובד*	משקי בית שבראשם עצמאי	משקי בית שבראשם שכיר	משקי בית – סך הכל	מאפיינים
1,622	856	5,349	7,827	משקי בית במדגם – סך כל
577.9	290.0	1,831.1	2,699.0	משקי בית באוכלוסייה (אלפים)
1.9	3.4	3.6	3.2	ממוצע נפשות למשק בית
69.2	48.8	41.4	48.2	ממוצע גיל ראש משק בית כלכלי
0.1	1.7	1.8	1.4	ממוצע מפרנסים במשק בית
6,274	18,645	18,246	15,276	חציון הכנסה כספית ברוטו למשק בית (ש"ח)
9,007	23,710	22,517	19,752	הכנסה כספית ברוטו למשק בית (ש"ח)
8,770	18,911	18,645	16,559	הכנסה כספית נטו למשק בית (ש"ח)
4,736	6,748	6,398	6,191	הכנסה כספית נטו לנפש סטנדרטית (ש"ח)
8,196	16,083	14,115	13,059	הוצאה כספית למשק בית (ש"ח)
11,037	19,080	17,064	15,990	הוצאה ממוצעת לתצרוכת (ש"ח)
100.0	100.0	100.0	100.0	הכנסה כספית ברוטו למשק בית (אחוזים)
4.6	80.2	86.3	77.5	הכנסה מעבודה – סך הכל (אחוזים)
-	19.5	81.7	66.0	הכנסה מעבודה שכירה (אחוזים)
-	60.7	4.6	11.5	הכנסה מעבודה עצמאית ומזדמנת (אחוזים)
95.4	19.8	13.7	22.5	הכנסה שלא מעבודה – סך הכל (אחוזים)
12.3	6.2	2.8	4.2	הכנסה מהון (אחוזים)
32.9	4.9	2.7	6.0	הכנסה מפנסיה וקופות גמל (אחוזים)
50.2	8.7	8.1	12.3	הכנסה מקצבאות ותמיכות (אחוזים)
				מזה:
38.4	5.9	5.8	9.0	מקצבאות המוסד לביטוח לאומי (אחוזים)

* החל משנת 2019 שונתה ההגדרה של ראש משק בית כלכלי: במשקי בית בהם גר מטפל סיעודי,

המטפל לא מוגדר כראש משק בית כלכלי גם אם הוא המפרנס העיקרי של משק הבית. לכן החל

משנת 2019, במשקי בית שבראשם לא עובד, אחוז ההכנסה מעבודה גבוה מאשר בשנים עברו.

ב. הכנסות והוצאות, לפי מידת דתיות והרכב ההכנסות (לוח 13)

ההכנסה הכספית הממוצעת ברוטו לחודש **במשקי בית יהודיים**, הגיעה בשנת 2019 ל-21,145 ש"ח וההוצאה הכספית הממוצעת לחודש הגיעה ל-13,236 ש"ח. במשקי בית אלה מספר הנפשות הממוצע היה 3.1 ומספר המפרנסים למשק בית היה 1.4.

במשקי בית שהגדירו עצמם חילוניים (כמחצית ממשקי הבית היהודיים) נמצאו ההכנסות הגבוהות ביותר ומספר הנפשות הנמוך ביותר. ההכנסה הכספית הממוצעת ברוטו במשקי בית אלה הגיעה ל-23,697 ש"ח בממוצע לחודש. בניכוי תשלומי החובה הגיעה ההכנסה הכספית נטו למשק בית ל-19,083 ש"ח. מספר הנפשות הממוצע היה 2.6 וההכנסה הכספית נטו לנפש סטנדרטית הגיעה ל-8,220 ש"ח לחודש.

ההכנסות הנמוכות ביותר היו בקרב **משקי בית שהגדירו עצמם חרדיים**. מספר הנפשות במשקי בית אלו היה הגבוה ביותר. ההכנסה הכספית ברוטו הגיעה ל-14,121 ש"ח לחודש וההכנסה הכספית נטו לאחר ניכוי תשלומי חובה הגיעה ל-12,925 ש"ח לחודש. מספר הנפשות הממוצע עמד על 5.2, וההכנסה הכספית נטו לנפש סטנדרטית הגיעה ל-3,486 ש"ח. הכנסה זו היוותה 42.4% בלבד מההכנסה המקבילה למשקי בית חילוניים. במשקי בית חרדים מספר המפרנסים הממוצע עמד על 1.3 מפרנסים.

הרכב ההכנסה במשקי בית חרדיים היה 65.5% הכנסה מעבודה, 26.2% מקצבאות ומתמיכות (מתוכם 13.8% מקצבאות הביטוח הלאומי), 4.6% מהון ו-3.7% מפנסיות ומקופות גמל. במשקי בית חילוניים הרכב ההכנסה היה 78.4% הכנסה מעבודה, 10.3% מקצבאות ומתמיכות (מתוכם 7.0% מקצבאות הביטוח הלאומי), 5.1% מהון ו-6.2% מפנסיה ומקופות גמל.

לוח ב. הכנסה והוצאה ממוצעת לחודש של משקי בית יהודיים, לפי מידת דתיות (על פי הגדרה

עצמית) ולפי מקור הכנסה, 2019

מאפיינים	יהודים – סך הכל	חילוני	מסורתי	דתי	חרדי	אחר/לא ידוע
משקי בית במדגם – סך הכל	6,393	3,255	1,560	840	556	182
משקי בית באוכלוסייה (אלפים)	2,160.2	1,078.2	527.4	297.7	195.1	61.7
ממוצע נפשות במשק בית	3.1	2.6	2.9	3.6	5.2	3.1
ממוצע גיל ראש משק בית כלכלי	49.5	50.5	51.7	47.4	41.6	47.7
ממוצע מפרנסים במשק בית	1.4	1.4	1.5	1.6	1.3	1.7
חציון הכנסה כספית ברוטו למשק בית (ש"ח)	16,568	18,022	15,491	17,255	12,153	17,743
הכנסה כספית ברוטו למשק בית (ש"ח)	21,145	23,697	18,987	20,348	14,121	21,057
הכנסה כספית נטו למשק בית (ש"ח)	17,562	19,083	16,301	17,287	12,925	17,741
הכנסה כספית נטו לנפש סטנדרטית (ש"ח)	6,839	8,220	6,595	6,009	3,486	6,843
הוצאה כספית למשק בית (ש"ח)	13,236	14,234	12,140	13,187	10,628	13,641
הכנסה כספית ברוטו למשק בית (אחוזים)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
הכנסה מעבודה – סך הכל (אחוזים)	76.6	78.4	74.7	77.3	65.5	77.6
הכנסה שלא מעבודה – סך הכל (אחוזים)	23.4	21.6	25.3	22.7	34.5	22.4
הכנסה מהון (אחוזים)	4.7	5.1	3.9	4.7	4.6	4.3
הכנסה מפנסיה ומקופות גמל (אחוזים)	6.6	6.2	8.6	6.3	3.7	6.8
הכנסה מקצבאות ומתמיכות (אחוזים)	12.1	10.3	13.0	11.7	26.2	11.3
מזה:						
מקצבאות המוסד לביטוח לאומי (אחוזים)	8.5	7.0	10.4	9.2	13.8	7.7

ג. הרכב הוצאות לתצרוכת

סך ההוצאה הממוצעת לתצרוכת למשק בית הסתכמה בשנת 2019 ב-15,990 ש"ח לחודש – עלייה של 0.4% במונחים ראליים, בהשוואה להוצאה לתצרוכת בשנת 2018 (15,796 ש"ח לחודש).

מרכיבי הסל העיקריים היו: "דיור" – 4,005 ש"ח לחודש, 25.0% מהסל (25.2% ב-2018); "תחבורה ותקשורת" – 3,089 ש"ח לחודש, 19.3% מהסל (20.0% ב-2018); "מזון" (כולל "ירקות ופירות") – 2,818 ש"ח לחודש, 17.6% מהסל (17.5% ב-2018); "חינוך, תרבות ובידור" – 1,755 ש"ח לחודש, 11.0% מהסל (10.8% ב-2018).

לוח ג. הרכב הוצאות לתצרוכת למשק בית, 2018–2019 (שיטת אמידה חדשה)

קבוצת תצרוכת	2018 ש"ח לחודש	2018 אחוזים	2019 ש"ח לחודש	2019 אחוזים	שינוי בהוצאות באחוזים ¹	שינוי במחירים באחוזים ²	שינוי ריאלי באחוזים ³
סך ההוצאה לתצרוכת	15,796	100.0	15,990	100.0	1.2	0.8	0.4
מזון	2,208	14.0	2,268	14.2	2.7	1.2	1.5
ירקות ופירות	545	3.5	550	3.4	0.9	5.3	-4.4
דיור	3,975	25.2	4,005	25.0	0.8	2.1	-1.3
תחזוקת הדירה	1,430	9.1	1,499	9.4	4.8	1.9	2.9
ריהוט וציוד לבית	583	3.7	577	3.6	-1.0	-1.7	0.7
הלבשה והנעלה	468	3.0	527	3.3	12.6	-1.5	14.1
בריאות	935	5.9	957	6.0	2.4	0.0	2.4
חינוך, תרבות ובידור	1,704	10.8	1,755	11.0	3.0	1.0	2.0
תחבורה ותקשורת	3,162	20.0	3,089	19.3	-2.3	-0.6	-1.7
מוצרים ושירותים אחרים	786	5.0	764	4.8	-2.8	-0.2	-2.6

1. השינוי באחוזים בין ההוצאה בש"ח בשנת 2019 להוצאה בשנת 2018.
2. השינוי באחוזים, על-פי המדד של הקבוצה, בין המחירים בשנת 2019 למחירים בשנת 2018.
3. השינוי בהוצאות מנוכה מהשינוי במחירים.

ד. הוצאות לתצרוכת לפי חמישוני (לוח 1.1)

נתוני ההכנסות משמשים כמשתנה מסביר להתפלגות הוצאות משקי הבית לפי קבוצות הכנסה שונות, כמו עשירוני הכנסה וחמישוני הכנסה.

במיון משקי הבית לפי **חמישוני הכנסה נטו לנפש סטנדרטית** נמצא שההכנסה הכספית נטו למשק בית בחמישון העליון (30,630 ש"ח בחודש) גבוהה פי 4.7 מאשר בחמישון התחתון (6,509 ש"ח בחודש), וההוצאה לתצרוכת למשק בית בחמישון העליון (23,806 ש"ח בחודש) גבוהה פי 2.3 מאשר בחמישון התחתון (10,308 ש"ח בחודש). בחמישון העליון יש בממוצע 2.6 נפשות למשק בית ו-1.6 מפרנסים, ובחמישון התחתון מרוכזים משקי בית גדולים יותר – 4.0 נפשות בממוצע למשק בית, עם מספר מועט יותר של מפרנסים - 0.9 בממוצע למשק בית.

עקב ההבדלים הניכרים בין החמישוני בסך ההוצאות של משק הבית מחד גיסא, ובגודל משק הבית מאידך גיסא, ההוצאה הכספית **לנפש** בחמישון העליון גבוהה פי 3.2 מההוצאה לנפש בחמישון התחתון.

בחמישון התחתון כמחצית (49.8%) מסך כל ההוצאות הופנו למוצרים בסיסיים כמו מזון, דיור והלבשה והנעלה. בחמישון העליון הופנה אחוז קטן יותר מההוצאות למוצרים בסיסיים אלה – 42.1%.

בחמישון העליון ההוצאה למזון, כולל ירקות ופירות (3,520 ש"ח בחודש למשק בית), הייתה 14.8% מסך ההוצאות, ובחמישון התחתון הוצאה זו (2,400 ש"ח בחודש) הייתה 23.3% מסך כל ההוצאות. הבדל נוסף בין החמישון העליון לחמישון התחתון בסעיף ההוצאות למזון נמצא בתת-סעיף "ארוחות מחוץ לבית". בעוד שמשק בית בחמישון התחתון הוציא 267 ש"ח לחודש על תת-סעיף זה, משק בית בחמישון העליון הוציא 909 ש"ח בחודש – פי 3.4.

לוח ד1. נתונים נבחרים בחמישונים של משקי בית, לפי הכנסה נטו לנפש סטנדרטית, 2019

מאפיינים	משקי בית – סך הכל	חמישון תחתון	חמישון אמצעי	חמישון עליון
ממוצע נפשות במשק בית	3.2	4.0	3.2	2.6
ממוצע מפרנסים במשק בית	1.4	0.9	1.7	1.6
הכנסה כספית נטו למשק בית (ש"ח)	16,559	6,509	15,354	30,630
הוצאה כספית למשק בית (ש"ח)	13,059	9,005	12,826	18,912

לוח ד2. הוצאה חודשית לתצרוכת בחמישונים של משקי בית, לפי הכנסה נטו לנפש סטנדרטית,

2019

קבוצת תצרוכת	משקי בית – סך הכל		חמישון תחתון		חמישון אמצעי		חמישון עליון	
	ש"ח	אחוזים	ש"ח	אחוזים	ש"ח	אחוזים	ש"ח	אחוזים
סך ההוצאה לתצרוכת	15,990	100.0	10,309	100.0	15,569	100.0	23,805	100.0
מזון (כולל ירקות ופירות)	2,818	17.6	2,400	23.3	2,776	17.8	3,520	14.8
דיור	4,005	25.0	2,309	22.4	3,919	25.2	5,885	24.7
תחזוקת הדירה	1,499	9.4	988	9.6	1,448	9.3	2,233	9.4
ריהוט וציוד לבית	577	3.6	380	3.7	595	3.8	807	3.4
הלבשה והנעלה	527	3.3	428	4.1	545	3.5	625	2.6
בריאות	957	6.0	508	4.9	878	5.6	1,699	7.1
חינוך, תרבות ובידור	1,755	11.0	1,206	11.7	1,748	11.2	2,414	10.2
תחבורה ותקשורת	3,089	19.3	1,500	14.6	2,921	18.8	5,519	23.2
מוצרים ושירותים אחרים	764	4.8	590	5.7	739	4.8	1,105	4.6

ההבדל הגדול ביותר בין החמישון התחתון לחמישון העליון נמצא בסעיף "תחבורה ותקשורת". ההוצאה על סעיף זה למשק בית בחמישון התחתון הייתה 1,500 ש"ח בחודש, לעומת 5,519 ש"ח בחודש בחמישון העליון – פי 3.7. בסעיף זה ישנו פער גדול במיוחד בהוצאה על נסיעות לחוץ לארץ -

בחמישון התחתון היו הנסיעות לחו"ל 17.0% מסך ההוצאה ל"תחבורה ותקשורת", לעומת 35.9% בחמישון העליון (255 ש"ח לעומת 1,982 ש"ח בחודש, בהתאמה).

משק בית בחמישון התחתון הוציא על סעיף "בריאות" 508 ש"ח בחודש, לעומת 1,699 ש"ח בחודש - פי 3.3, בחמישון העליון. ההוצאה למשק בית על הוצאות לשירותי בריאות (הכוללים לדוגמה: רופא פרטי, ניתוח פרטי, בדיקות מעבדה וכו') הסתכמה בחמישון התחתון ב-36 ש"ח בחודש, לעומת 295 ש"ח בחודש – פי 8.2, בחמישון העליון.

לעומת זאת, ההוצאה על סיגריות, טבק וצורכי עישון בחמישון התחתון הייתה פי 3.3 יותר מבחמישון העליון (171 ש"ח בחודש, לעומת 52 ש"ח בחודש בהתאמה).

ה. הכנסה והוצאה לפי עשירונים (לוחות 2, 3 ו-4)

ההכנסה הכספית ברוטו למשק בית בעשירון העליון הייתה 49,610 ש"ח לחודש, לעומת 4,689 ש"ח לחודש בעשירון התחתון (פי 10.6).

בחלוקת משקי הבית לפי עשירוני הכנסה כספית נטו לנפש סטנדרטית נמצא שההוצאה הכספית של משקי הבית בשלושת העשירונים התחתונים הייתה גבוהה מההכנסה הכספית נטו (נתוני ההכנסות בסקר אינם כוללים הכנסות חד-פעמיות כמו ירושות ומשיכות מתכניות חיסכון. כמו כן, נכללות רק ההכנסות הכספיות המדווחות לסקר ולא נכללות הטבות "בעין", כמו הנחות בחינוך ובארנונה).

החל מהעשירון הרביעי ההכנסות עולות על ההוצאות בהדרגה: בעוד שבעשירון הרביעי הפרש שבין ההוצאות לבין ההכנסות קטן (פער של 7.4%), הרי שבעשירון העליון הפרש שבין ההוצאות לבין ההכנסות גדול מאוד ועומד על 41.9%.

קרוב למחצית מההכנסה החודשית של משקי הבית בעשירון התחתון מקורה בקצבאות ובתמיכות (46.2% מסך ההכנסה), ו-52.2% מקורה בעבודה. לעומת זאת, בעשירון העליון 6.7% מההכנסה מקורה בקצבאות ובתמיכות, ו-76.2% מההכנסה מקורה בעבודה.

לוח ה. הכנסה חודשית בעשירונים של משקי בית, לפי הכנסה כספית נטו לנפש סטנדרטית,

2019

מאפיינים	משקי בית - סך הכל	עשירון 1	עשירון 2	עשירון 3	עשירון 4	עשירון 5	עשירון 6	עשירון 7	עשירון 8	עשירון 9	עשירון 10
הכנסה כספית נטו למשק בית (ש"ח)	16,559	4,433	6,930	9,292	11,632	14,376	16,141	18,787	21,267	26,106	36,645
הוצאה כספית למשק בית (ש"ח)	13,059	8,214	8,354	9,382	10,776	12,439	13,130	14,300	15,146	17,568	21,284
הכנסה כספית ברוטו סך הכל (ש"ח)	19,752	4,689	7,284	9,847	12,584	15,949	18,020	21,803	25,417	32,288	49,610
הכנסה כספית ברוטו סך הכל (אחוזים)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
מעבודה (אחוזים)	77.5	52.2	58.8	66.3	75.9	81.5	80.1	82.1	82.6	80.9	76.2
מהון (אחוזים)	4.2	0.7	1.3	1.9	2.7	1.8	2.0	2.8	3.0	4.1	8.5
מפנסיות ומקופות גמל (אחוזים)	6.0	0.9	0.8	2.7	3.2	3.7	5.2	5.0	6.6	7.7	8.5
מקצבאות ומתמיכות (אחוזים)	12.3	46.2	39.0	29.0	18.2	13.0	12.7	10.0	7.8	7.3	6.7

ו. הכנסה והוצאה לפי מספר מפרנסים (לוח 7)

במשקי בית ללא מפרנסים, ההוצאה הכספית נטו קטנה ב-3.1% מההכנסה הכספית נטו. במשקי בית שבהם 3 מפרנסים ויותר ההפרש גדול בהרבה – ההוצאות קטנות מההכנסות ב-34.9%.

בשנת 2019 ההכנסה הכספית **ברוטו** למשק בית שבו 3 מפרנסים או יותר הייתה גבוהה פי 4 מהכנסה זו במשקי בית ללא מפרנסים (34,210 ש"ח לחודש לעומת 8,429 ש"ח לחודש, בהתאמה).

מאחר שבמשקי בית ללא מפרנסים היו 1.9 נפשות בממוצע למשק בית ובמשקי בית עם 3 מפרנסים או יותר היו 4.9 נפשות בממוצע למשק בית, נעשתה השוואת ההכנסה **לנפש סטנדרטית**. בהשוואה זו הפער בהכנסות בין משקי הבית מצטמצם לפי 2 (ההכנסה לנפש סטנדרטית במשקי בית ללא מפרנסים הייתה 4,609 ש"ח לחודש, לעומת 9,429 ש"ח לחודש במשקי בית עם 3 מפרנסים או יותר).

במשקי בית ללא מפרנסים, שבהם נמצאת רוב אוכלוסיית הקשישים, יותר ממחצית (51.6%) מההכנסה הכספית ברוטו (4,348 ש"ח) מקורה בקצבאות ובתמיכות – בעיקר מהמוסד לביטוח לאומי. 34.6% מההכנסה (2,919 ש"ח) מקורה בפנסיות ובקופות גמל.

לוח ו. הכנסה חודשית למשק בית, לפי מספר מפרנסים, 2019

מאפיינים	משקי בית – סך הכל	ללא מפרנסים	מפרנס יחיד	שני מפרנסים	שלושה מפרנסים ויותר
ממוצע נפשות במשק בית	3.2	1.9	2.8	3.9	4.9
הכנסה כספית נטו למשק בית (ש"ח)	16,559	8,187	12,689	21,177	27,841
הוצאה כספית למשק בית (ש"ח)	13,059	7,930	11,201	16,054	18,136
הכנסה כספית נטו לנפש (ש"ח)	5,121	4,389	4,559	5,438	5,743
הכנסה כספית ברוטו - סך הכל (ש"ח)	19,752	8,429	14,892	25,923	34,210
הכנסה כספית ברוטו - סך הכל (אחוזים)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
מעבודה (אחוזים)	77.5	1.0	69.4	89.8	92.1
מהון (אחוזים)	4.2	12.8	5.4	2.8	2.1
מפנסיות ומקופות גמל (אחוזים)	6.0	34.6	7.3	1.7	1.8
מקצבאות ומתמיכות (אחוזים)	12.3	51.6	17.9	5.7	4.0

ז. הכנסה חודשית למשק בית ביישובים עירוניים, לפי צורת יישוב (לוח 8)

בשנת 2019, ההכנסה הכספית ברוטו למשק בית ביישובים הלא-יהודיים הייתה הנמוכה ביותר – 14,036 ש"ח לחודש. מספר הנפשות הסטנדרטיות במשקי הבית ביישובים אלה היה גבוה – 3.4 נפשות סטנדרטיות, וההכנסה הכספית ברוטו לנפש סטנדרטית הסתכמה ב-4,186 ש"ח לחודש. ההכנסה הכספית ברוטו למשק בית ביישובים היהודיים שבהם בין 2,000 ל-9,999 תושבים הייתה הגבוהה ביותר – 26,753 ש"ח. ביישובים אלה מספר הנפשות הסטנדרטיות למשק בית היה 3.0, וההכנסה הכספית ברוטו לנפש סטנדרטית הייתה 9,019 ש"ח.

מבין תשע הערים הגדולות המונות מעל 200,000 תושבים (ירושלים, תל אביב-יפו, חיפה, ראשון לציון, אשדוד, פתח תקווה, נתניה, באר שבע ובני ברק), ההכנסה הכספית ברוטו הנמוכה ביותר למשק בית נמצאה בירושלים (15,805 ש"ח לחודש) ובבאר שבע (15,849 ש"ח לחודש), וההכנסה הכספית ברוטו הנמוכה ביותר לנפש סטנדרטית (4,808 ש"ח לחודש), נמצאה בבני ברק, שבה מספר הנפשות הסטנדרטיות הממוצע היה הגבוה ביותר – 3.5. ההכנסה הכספית ברוטו הגבוהה ביותר נמצאה בראשון לציון – 22,646 ש"ח לחודש ובתל אביב - 22,265 ש"ח לחודש, וההכנסה הכספית ברוטו הגבוהה ביותר לנפש סטנדרטית נמצאה בתל אביב (10,860 ש"ח לחודש), שבה ממוצע מספר הנפשות הסטנדרטיות היה 2.1.

ח. בעלות על מוצרים בני קיימה בעשירונים של משק בית, לפי הכנסה נטו

לנפש סטנדרטית (לוח 14)

ככל שמשק בית נמצא בעשירון גבוה יותר, כך שכיחות המוצרים בו גבוהה יותר: ל-91.3% ממשקי הבית בעשירון העליון הייתה מכונית אחת לפחות ול-47.9% מהם היו שתי מכוניות ויותר, בהשוואה ל-42.7% ממשקי הבית בעשירון התחתון שלהם הייתה מכונית אחת לפחות ול-4.9% שלהם היו שתי מכוניות ויותר. ל-92.6% ממשקי הבית בעשירון העליון היה מחשב אחד לפחות ול-90.5% מהם היה מנוי לאינטרנט, בהשוואה ל-57.4% בעלי מחשב ו-43.9% בעלי מנוי לאינטרנט בקרב העשירון התחתון. ל-45.8% ממשקי הבית בעשירון העליון היה מתקן לטיהור מים, בהשוואה ל-17.0% בעשירון התחתון.

ל-83.8% ממשקי הבית בעשירון העליון היה מנוי לשידורי טלוויזיה, לעומת 18.9% בלבד בעשירון התחתון. לעומת זאת, בעשירון התחתון שיעורי הבעלות על ממיר דיגיטלי (29.3%) וצלחת לוויין (40.1%) גבוהים יותר מאשר בעשירון העליון (5.5%-ו-2.3%, בהתאמה).

לוח ח. בעלות על מוצרים בני-קיימה בעשירונים של משק בית, לפי הכנסה נטו לנפש סטנדרטית (אחוזים, אלא אם כן צוין אחרת), 2019

עשירון עליון	עשירון שביעי	עשירון רביעי	עשירון תחתון	משקי בית - סך הכל	מוצרים
2.5	3.1	3.3	4.1	3.2	נפשות במשק בית (מספרים מוחלטים)
1.6	1.8	1.4	0.7	1.4	מפרנסים במשק בית (מספרים מוחלטים)
100.0	99.9	100.0	98.6	99.8	מקרר
24.0	26.1	28.8	32.2	27.3	מקפיא עמוק
75.0	45.9	30.6	10.1	40.5	מדיח כלים
45.8	41.5	40.1	17.0	38.1	מכשיר לטיהור מים
95.0	92.0	82.7	72.5	85.8	טלוויזיה
72.3	62.4	46.8	23.3	52.7	שתי טלוויזיות ויותר
97.8	96.0	93.2	82.2	93.2	מזגן
97.1	97.0	96.7	89.6	96.5	מכונת כביסה
65.9	48.2	38.6	26.2	44.1	מייבש כביסה
92.6	79.7	70.4	57.4	75.8	מחשב
52.1	39.2	25.7	13.3	32.7	שני מחשבים ויותר
90.5	82.3	68.2	43.9	73.3	מנוי לאינטרנט
52.4	38.7	31.3	15.7	33.6	מחשב לוח (טאבלט)
20.9	23.2	19.6	11.0	19.1	קונסולת משחקים
66.6	51.7	46.9	23.6	47.7	קו טלפון אחד לפחות
97.3	96.4	95.1	90.9	95.9	טלפון נייד אחד לפחות
70.3	71.8	72.8	67.3	73.4	שני טלפונים ניידים ויותר
83.8	70.0	56.2	18.9	58.8	מנוי לשידורי טלוויזיה
2.3	9.7	16.0	40.1	15.4	צלחת לוויין
5.5	9.5	11.5	29.3	12.8	ממיר דיגיטלי
91.3	80.4	66.2	42.7	70.9	מכונית אחת לפחות
47.9	29.7	17.2	4.9	25.6	שתי מכוניות ויותר
81.3	85.1	85.1	76.3	83.3	דוד שמש

ט. תנאי דיור (לוחות 24–35)

בשנת 2019, 64.6% ממשקי הבית גרו בדירות שבבעלותם, 30.4% ממשקי הבית גרו בדירות שכורות ו-5.0% ממשקי הבית גרו בדירות "חינם", "בדמי מפתח" או במעונות סטודנטים. הגודל הממוצע של דירה למגורים בבעלות היה 4.1 חדרים, ושל דירה שכורה היה 3.1 חדרים. צפיפות הדיור בדירות בבעלות עמדה על 0.85 נפשות לחדר, ואילו בדירות שכורות צפיפות הדיור עמדה על 0.89 נפשות לחדר. בעשירון העליון 81.4% ממשקי הבית גרו בדירות בבעלות ו-15.4% גרו בדירות שכורות. בעשירון התחתון, 39.4% גרו בדירות בבעלות ו-50.3% גרו בדירות שכורות. בעשירון העליון הערך הממוצע של דירה בבעלות גדול פי 2.9 מערך הדירה בעשירון התחתון (3,020,000 ש"ח בעשירון העליון לעומת 1,039,000 ש"ח בעשירון התחתון).

משקי הבית בעשירון העליון שגרו בדירות שכורות שילמו בממוצע 5,612 ש"ח לחודש עבור שכירת דירה של 3.4 חדרים בממוצע, ואילו משקי הבית בעשירון התחתון שגרו בדירות שכורות שילמו בממוצע 2,041 ש"ח לחודש, עבור שכירת דירה של 2.9 חדרים בממוצע.

לוח ט1. תנאי דיור לגרים בדירות שבבעלותם, לפי עשירוני הכנסה נטו לנפש סטנדרטית, 2019

תנאי דיור	משקי בית - סך הכל	עשירון תחתון	עשירון רביעי	עשירון שביעי	עשירון עליון
אחוז הגרים בדירות שבבעלותם	64.6	39.4	63.5	71.1	81.4
מספר חדרים למגורים בדירה	4.1	3.5	3.8	4.2	4.8
ממוצע נפשות במשק הבית	3.5	5.6	3.6	3.2	2.5
צפיפות דיור	0.9	1.6	0.9	0.8	0.5
ערך דירה בבעלות (אלפי ש"ח)	1,902	1,039	1,491	1,930	3,020

לוח ט2. תנאי דיור לגרים בדירות שכורות, לפי עשירוני הכנסה נטו לנפש סטנדרטית, 2019

תנאי דיור	משקי בית - סך הכל	עשירון תחתון	עשירון רביעי	עשירון שביעי	עשירון עליון
אחוז הגרים בדירות שכורות	30.4	50.3	28.9	23.8	15.4
מספר חדרים למגורים בדירה	3.1	2.9	3.2	3.1	3.4
ממוצע נפשות במשק הבית	2.8	3.5	2.9	2.4	2.0
צפיפות דיור	0.9	1.2	0.9	0.8	0.6
שכר דירה לחודש (ש"ח)	3,378	2,041	3,548	4,194	5,612

3. מונחים, הגדרות והסברים

משק בית: אדם או קבוצת אנשים הגרים יחד בדירה אחת באופן קבוע ברוב ימות השבוע ויש להם תקציב הוצאות משותף למזון. במשק הבית נכללים גם בני משפחה שהם חיילים בשירות סדיר.

ראש משק בית: ראש משק בית כלכלי הוא המפרנס העיקרי של משק הבית, כלומר המועסק שעובד בדרך כלל את המספר הרב ביותר של שעות בשבוע. אם אין מפרנסים במשק הבית, ראש משק הבית נקבע לפי קביעת הסוקר. החל משנת 2019, במשקי בית שבהם גר מטפל סיעודי, הוא אינו מוגדר כראש משק הבית.

משק בית ערבי: משק בית שבו ראש משק הבית הוא מוסלמי, דרוזי, או נוצרי הגר ביישוב לא-יהודי.

משק בית יהודי: משק בית שבו ראש משק הבית הוא יהודי.

עולה: ראש משק בית שעלה לישראל משנת 1990 ואילך והוא אינו ערבי ואינו תושב ארעי.

נפש סטנדרטית: גודל משק הבית משפיע על רמת החיים שאפשר לקיים מהכנסה נתונה. על מנת ליצור בסיס מתאים יותר להשוואת רמת החיים של משקי בית בעלי מספר נפשות שונה, נהוג להשוותם לפי הכנסה לנפש. מקובל להניח שמספר הנפשות במשק בית אינו משפיע באופן אחיד ושווה על רמת החיים האפשרית מהכנסה נתונה, משום שקיימים, לפי אותה הנחה, יתרונות לגודל. לכן נערך שקלול של מספר הנפשות לפי סולם אחיד. הסולם קובע כיחידת בסיס משק בית בן שתי נפשות; ככל שעולה מספר הנפשות, ניתן משקל שולי הולך ופוחת לכל נפש המתווספת למשק הבית. באמצעות סולם זה מתרגמים את גודל משק הבית למספר נפשות סטנדרטיות. פירוט הסולם בלוח שלהלן:

משקל שולי לנפש	מספר הנפשות הסטנדרטיות	מספר הנפשות למעשה במשק בית
1.25	1.25	נפש אחת
0.75	2.00	2 נפשות
0.65	2.65	3 נפשות
0.55	3.20	4 נפשות
0.55	3.75	5 נפשות
0.50	4.25	6 נפשות
0.50	4.75	7 נפשות
0.45	5.20	8 נפשות
0.40	5.60	9 נפשות
0.40	כל נפש סטנדרטית נוספת	כל נפש נוספת

מפרנס: אדם שעבד והשתכר לפחות יום אחד בשלושת החודשים לפני בואו של הסוקר למשק הבית.

שכיר: אדם שעבד אצל מישהו אחר תמורת שכר יומי, חודשי, קבלני או בתמורה אחרת כלשהי,

לפחות יום אחד בשלושת החודשים שקדמו לביקור הסוקר.

עצמאי: אדם העובד בעסק או במשק משלו ומקבל את שכרו מתוך ההכנסות והרווחים של העסק.

משק בית שבראשו שכיר: משק בית שבו ראש משק הבית הוא שכיר או חבר קואופרטיב (ראו

לעיל הגדרת שכיר).

משק בית שבראשו עצמאי: משק בית שבראשו אדם שעובד כעצמאי, כולל מעסיק (ראו לעיל הגדרת

עצמאי).

משק בית שבראשו אדם שלא עבד: משק בית שבו ראש משק הבית לא עבד אפילו יום אחד

בשלושת החודשים שקדמו לביקור הסוקר.

עשירון: עשירון הוא קבוצה הכוללת 10% מהאוכלוסייה הנחקרת. העשירונים מסודרים לפי גובה

ההכנסה (ההכנסה הממיינת), החל במשק הבית בעל ההכנסה הנמוכה ביותר בעשירון התחתון וכלה

במשק הבית בעל ההכנסה הגבוהה ביותר בעשירון העליון.

ההכנסה שלפיה ממוינים משקי הבית יכולה להיות הכנסה ברוטו או הכנסה נטו, וכן הכנסה למשק

בית, לנפש או לנפש סטנדרטית.

לדוגמה: העשירון התחתון (עשירון 1), לפי הכנסה ברוטו למשק בית הוא העשירון שאליו משתייכים

10% ממשקי הבית בעלי ההכנסה ברוטו למשק בית הנמוכה ביותר.

גבול עליון: הכנסת המקסימום בכל אחד מהעשירונים לפי המשתנה שעל פיו מוינו. לדוגמה, בלוח 2

הכנסת המקסימום של העשירון ה-3 היא 4,000 ש"ח, לפי משתנה של "הכנסה כספית נטו לנפש

סטנדרטית".

חמישון: חמישון הוא קבוצה הכוללת 20% מהאוכלוסייה (כלומר שני עשירונים), לפי משתנה מיון

כלשהו.

חציון הכנסה: מדד אמצע סטטיסטי המורה על ההכנסה שחצי ממשקי הבית משתכרים מעליו וחצי מתחתיו.

הכנסה כספית ברוטו למשק בית: סך ההכנסות הכספיות השוטפות ברוטו של משק הבית לפני תשלומי החובה (מס הכנסה, ביטוח לאומי וביטוח בריאות). הכנסה זו כוללת את ההכנסות של כל בני משק הבית מעבודה שכירה או עצמאית, מרכוש, מריבית או מדיווידנדים, מתמיכות ומקצבאות ממוסדות ומפרטים, הכנסות מפנסיות וכל הכנסה שוטפת אחרת. לא נכללים תקבולים חד-פעמיים, כגון ירושה או פיצויים. כמו כן, ההכנסה לא כוללת זקיפות עבור הכנסות הנובעות משימוש בדירור עצמי, או עבור סוגים שונים של הכנסות ב"עין" (הכנסות לא כספיות).

הכנסה כספית נטו למשק בית: ההכנסה הכספית ברוטו, לאחר ניכוי תשלומי החובה (ביטוח לאומי, ביטוח בריאות ומס הכנסה). נתוני תשלומי החובה לא התקבלו ישירות ממשקי הבית שנחקרו, אלא חושבו על פי כללי המס הנהוגים במשק.

הכנסה ברוטו למשק בית: ההכנסות הכספיות השוטפות ברוטו (כלומר, לפני ניכוי תשלומי החובה – מס הכנסה, ביטוח לאומי וביטוח בריאות) של כל בני משק הבית וההכנסות משירותים (שאינן כספיות) הנובעות ממגורים בדירה שבבעלות משק הבית.

הכנסה כספית נטו לנפש סטנדרטית: הכנסה כספית נטו של משק הבית מחולקת במספר הנפשות הסטנדרטיות במשק הבית.

הכנסה נטו למשק בית: סך ההכנסות של משק הבית, הכוללות הכנסות כספיות שוטפות וכן הכנסות שאינן כספיות, המתקבלות מאמידת זקיפות שירותי דירור של משק הבית (ראו פרק 4, סעיף ה, עיבוד הנתונים).

הכנסה נטו לנפש סטנדרטית: ההכנסה נטו של משק הבית מחולקת במספר הנפשות הסטנדרטיות במשק הבית.

הכנסה מהון: סך ההכנסות מרכוש בארץ ומחו"ל: הכנסות מריבית על פיקדונות ועל אגרות חוב ודיווידנדים על מניות.

הכנסה מפנסיות וקופות גמל: הכנסה מפנסיה מהארץ ומחו"ל, הכנסה מקופות גמל והכנסה מקרנות השתלמות.

הכנסה מקצבאות ותמיכות: קצבאות ותמיכות מהביטוח הלאומי ומוסדות ממשלתיים נוספים כמו משרד הבינוי והשיכון, משרד הביטחון ומשרד האוצר, וכן תמיכות שוטפות ממוסדות אחרים כמו מישיבות.

תשלומי חובה: המיסים הישירים המוטלים על ההכנסות הכספיות השוטפות – מס הכנסה ותשלומים לביטוח הלאומי ולביטוח בריאות ממלכתי. תשלומים אלה חושבו בסקר הוצאות משק הבית באופן ממוחשב על פי כללי המס הנהוגים במשק ולא התקבלו ישירות ממשקי הבית.

העברות שוטפות למשקי בית אחרים: העברות שוטפות בארץ ובחו"ל, ומתנות כספיות לאירועים. סעיף זה נכלל בהוצאות שאינן לתצרוכת.

סעיפי חיסכון נבחרים: הפרשות לחיסכון פיננסי מפרמיות לביטוח חיים, תשלומים לקופות גמל, קרנות השתלמות, קרנות פנסיה וביטוח מנהלים, וכן השקעות בדירה ופירעון משכנתאות.

הוצאה לתצרוכת: סך כל התשלומים שמשלם משק הבית על קניית מוצרים או שירותים, וכן זקיפת הוצאה לצריכת שירותי דירה (שכן קניית דירה מוגדרת כהשקעה ולא כתצרוכת). התשלומים כוללים לעיתים גם ריבית, דמי הובלה או התקנה. קניית מוצר נחשבת לפי יום קבלתו, וסכום הקנייה המלא נחשב כהוצאה למוצר ביום הגעת המוצר לדירה, גם אם עד למועד זה שולם תשלום חלקי. לכן, מקדמה שמשלם משק הבית על-חשבון מוצר או שירות שטרם נתקבל או החזר חוב על חשבון מוצר שכבר נמצא בבית, אינם נחשבים כהוצאה לתצרוכת אלא כהגדלת החיסכון.

הוצאה כספית לתצרוכת: ההוצאה שמשק הבית מוציא בפועל על צריכת מוצרים ושירותים, ללא אומדן ההוצאה על שירותי דיור.

מוצרי מזון שונים: קבוצה הכוללת מוצרי מזון, כגון: תה, קפה, קקאו, תבלינים, מזון לתינוקות, אבקות, קטניות יבשות, מוצרי טבעונות וצמחונות וקנייה או הזמנה של מזון מוכן לבית.

צריכת שירותי דיור: זקיפת ערך ההוצאה החודשית עבור צריכת שירותי דיור בבעלות, דירות בדמי מפתח ודירות "חינם" (ראו פרק 4, סעיף ה, עיבוד הנתונים).

הוצאה לתחזוקת הדירה ומשק הבית: סעיף של ההוצאה הכוללת לתצרוכת הכולל הוצאה עבור מים, חשמל, גז ודלק לבית, תחזוקה ושיפור הבית, עזרה בבית וצרכי משק בית שונים.

חדר בדירה: חדר המשמש למגורי משק הבית או לשימושים אחרים, כגון לעסק או להשכרה. לא נחשב כחדר: מטבח, חדר אמבטיה, בית שימוש, מרפסת. חצי חדר נספר כחצי חדר.

חדר למגורים: חדר המשמש למגורי משק הבית. לא נחשב כחדר למגורים: מטבח, חדר אמבטיה, בית שימוש, מרפסת, חדר המשמש לעסקים או עבודה בלבד וחדר המושכר לדיר. חצי חדר נספר כחצי חדר.

מספר נפשות לחדר (צפיפות דיור): חושב על ידי חלוקת מספר הנפשות הגרות במשק בית בסך כל החדרים למגורים בדירה.

צרכי משקי בית שונים (בתוך סעיף תחזוקת הדירה ומשק הבית): קבוצה הכוללת חומרי ניקוי לכלים, לכביסה ולבית, חומרי חיטוי, מטהרי אוויר, נרות, מפיות, מגבונים ועוד.

ביטוח בריאות: משנת 1997 קבוצה זו כוללת רק את התשלומים עבור ביטוח בריאות **משלים** של קופות החולים ואת ביטוח הבריאות בחברות ביטוח. התשלום עבור ביטוח בריאות ממלכתי, שנחשב כמס, הוא חלק מתשלומי החובה.

הוצאות אחרות לבריאות: קבוצה הכוללת תשלומים לקניית תרופות, מוצרים להיגיינה אישית, משקפיים ועדשות מגע, וכו'.

הוצאות לכלי רכב: קבוצה הכוללת הוצאות שוטפות על כלי רכב (ביטוחים, דלק, תיקונים, טיפולים וכדומה). החל משנת 2013 כוללת הוצאה זו גם קניית מכוניות וכלי תחבורה נוספים (פירוט נוסף בפרק שיטות הסקר – עיבוד הנתונים).

הוצאות אחרות בתחבורה: קבוצה הכוללת הוצאות עבור לימוד נהיגה, חידוש רישיון נהיגה, הובלות למיניהן ותשלום עבור חנייה.

מוצרים ושירותים אחרים: קבוצת תצרוכת "ראשית" הכוללת מוצרים כמו: סיגריות, קוסמטיקה, תכשיטים ושירותים משפטיים.

מוצר בר-קיימה: מוצר שאפשר להשתמש בו שימוש חוזר ומתמשך יותר משנה אחת. כמו לדוגמה: מכונת, מקרר, טלוויזיה, מכונת כביסה וכדומה.

בעלות על מוצרים בני-קיימה: שיעור משקי הבית בקבוצה מסוימת, שיש ברשותה או עומד לשימושה מוצר בר קיימה מסוים, למשל: אחוז משקי הבית בירושלים שיש ברשותם מכונת כביסה, טלוויזיה, מחשב אישי, מכונת, טלפון נייד וכו' (לוחות 14–23).

מידת דתיות: אורח החיים העיקרי מבחינה דתית של האנשים השייכים למשק הבית, לפי הגדרה עצמית של משק הבית. הקטגוריות סווגו לפי: חילוני, מסורתי, דתי, חרדי (דתי מאוד), אורח חיים מעורב ואחר.

מחוז ונפה: המחוזות והנפות מוגדרים לפי החלוקה המינהלית הרשמית של המדינה, לפיה קיימים 6 מחוזות ו-15 נפות. עליהם נוספו ב-1972 אזורי יהודה, שומרון וחבל עזה, כדי לאפיין את היישובים הישראליים ואת אוכלוסייתם הנמצאים באזורים אלו. החל באוגוסט 2005 – אזור יהודה והשומרון.

4. שיטות הסקר

א. כללי

בשנים 1997 עד 2011 הכנסות משקי הבית נחקרו בשני סקרים נפרדים בלמ"ס: סקר הוצאות משק הבית (מדגם הסקר כלל כ-6,000 משקי בית בממוצע מדי שנה) וסקר הכנסות שנערך במשולב עם סקר כוח אדם הרבעוני השוטף ובו רבע ממשקי הבית נשאלו גם על הכנסותיהם (מדגם הסקר כלל כ-8,500 משקי בית בממוצע מדי שנה). נתוני שני הסקרים אוחדו למערכת אחת והוצגו באופן משולב, כאשר מדגם הסקר המשולב כלל 14,500 משקי בית בממוצע כל שנה.

החל משנת 2012, בעקבות מעבר סקר כוח אדם מסקר רבעוני לסקר חודשי, בוטל סקר הכנסות מסקר כוח האדם, ובמקומו הורחב סקר הוצאות משק הבית ב-3,000 משקי בית בקירוב. בשנת 2019 כלל המדגם 7,827 משקי בית משיבים.

כל נתוני הוצאות, ההכנסות ותשלומי החובה שבפרסום זה מבוססים על "סקר הוצאות משק הבית".

החל משנת 2012, בנוסף להרחבת מדגם הסקר, נערכו שינויים באוכלוסיית הסקר, בשאלוני הסקר ובאומדני הסקר:

1. האוכלוסייה הנדגמת בסקר הורחבה והיא כוללת עתה גם מושבים שיתופיים וקיבוצים מתחדשים (שעברו תהליך הפרטה). כתוצאה מכך עלה כיסוי האוכלוסייה מכ-95% לכ-97%. אולם הוא אינו כולל עדיין קיבוצים שיתופיים ובדווים הגרים מחוץ ליישובים.
2. הגדרת חיילים בשירות סדיר כעובדים שכירים – עד שנת 2012 הכנסות חיילים בשירות סדיר נכללו ב"הכנסות מעבודה אחרת" אולם בהתאם להמלצות האחידות של ארגון העבודה הבין-לאומי ה-ILO, החליטה הלמ"ס, בדומה לרוב המדינות, לעבור ממדידת כוח העבודה האזרחי למדידת כוח עבודה כללי. מדידה זו נעשתה על ידי צירוף החיילים בשירות סדיר לכוח העבודה בישראל. בעקבות ההחלטה, החל משנת 2012 כללה ההכנסה לשכיר גם את ההכנסה של חיילי הסדיר.

3. תגבור מדגם האוכלוסייה הערבית ביישובי הצפון – תגבור זה נעשה כדי לספק אומדנים מהימנים יותר על האוכלוסייה הערבית.

4. שינוי בשיטת האמידה. שיטת האמידה מיועדת לצמצם הן את טעויות הדגימה והן את ההטיות העלולות לנבוע מכך שמשקי בית שלא השיבו על השאלון שונים בתכונותיהם מאלו שהשיבו. החל משנת 2012 אמידת האוכלוסייה בסקר הוצאות משק הבית הותאמה למבנה החדש של סקר כוח אדם החודשי.

הוב השינויים שנעשו משפיעים בעיקר על הכנסות משקי הבית והפרטים. לכן, החל משנת 2012 חל שבר בסדרה לעומת הנתונים שהתפרסמו בשנים הקודמות.

שינויים בסקר הוצאות משק הבית 2019

בשנה זו סקר הוצאות משק הבית עבר לפקידה ממוחשבת בשדה. עקב כך שונו כל מערכות הסקר וחלו שינויים רבים בשיטות השלמת הנתונים בסקר.

להלן השינויים בשיטות האיסוף ובמתודולוגיית הסקר:

1. **שינוי בשיטת איסוף הנתונים:** עד שנת 2018, סקר הוצאות משק הבית נאסף ונרשם על גבי שאלון נייר. החל משנת 2019 הסקר הפך לסקר ממוחשב.

2. **שינוי בשיטת האמידה:** בשנת 2019, בעקבות ירידה בשיעורי ההשבה לסקר, שונתה שיטת

האמידה. שינוי שיטת חישוב מקדמי הניפוח נועד לצמצם הן את טעויות הדגימה והן את ההטיות העלולות לנבוע מכך שמשקי בית שלא השיבו לסקר יכולים להיות שונים בתכונותיהם מאלה שהשתתפו בסקר. השינוי שנעשה בשיטת האמידה משפיע בעיקר על הכנסות משקי הבית והפרטים. לכן החל מ-2019 חל שבר בסדרה לעומת הנתונים שהתפרסמו בשנים

הקודמות. על מנת לבחון את עמידותה של השיטה לאורך זמן ולייצר בסיס להשוואת אומדנים בין שנים, חושבו מקדמי ניפוח בשיטה זו למפרע (רטרואקטיבית) גם למדגם 2018. פרסום זה כולל לוחות חדשים לנתוני 2018.

3. **האוכלוסייה הנדגמת בסקר הורחבה וכוללת גם תלמידי פנימייה.** עד 2019 תלמידי הפנימיות לא נכללו במשקי הבית שבהם מתגוררים הוריהם. בהמלצת ארגונים בין-לאומיים ולצורך אחידות בין הסקרים החל משנה זו תלמידי פנימייה נכללו באוכלוסיית הסקר.

4. שינוי הגדרת ראש משק הבית במקרים שבהם מטפל סיעודי גר במשק הבית: ראש משק

הבית מוגדר כמועסק שעובד בדרך כלל את המספר הרב ביותר של שעות בשבוע. לכן, עד שנת 2019, במשקי בית שבהם גר מטפל סיעודי, הוא הוגדר כראש משק הבית. החל משנת 2019, במשקי בית אלה המטפל הסיעודי לא מוגדר כראש משק בית כלכלי.

מטרות ושימושי הסקר: קבלת נתוני מרכיבי התקציב של משקי הבית ונתונים נוספים המשמשים לאפיון רמת החיים של משקי הבית מהיבטים שונים, כגון: דפוסי צריכה, בילוי ופנאי, רמת התזונה והרכבה, רמת ההכנסה והרכבה ותנאי הדיור. כמו כן משמש הסקר למחקרי שוק, לבניית מודלים לחיזוי התנהגות צרכנים, למחקרים על תחולת המס העקיף על קבוצות שונות באוכלוסייה ועוד. אחד השימושים החשובים של הסקר הוא קביעת ה"משקלות" לסל הצריכה של מדד המחירים לצרכן וחישוב חלוקת ההכנסות וקו העוני.

אוכלוסיית הסקר: כל האוכלוסייה העירונית והלא-עירונית, למעט קיבוצים לא מופרטים ושבטי בדווים.

בשנים 1997–2011 לא נכללו גם קיבוצים ומושבים שיתופיים.

בשנים 2000 ו-2001 לא נכללה גם אוכלוסיית מזרח ירושלים עקב קשיים באיסוף הנתונים, אולם משנת 2002 ואילך שוב נכללת אוכלוסייה זו בסקר.

יחידת החקירה: הוגדרה כמשק בית, כלומר: קבוצת אנשים הגרה רוב ימות השבוע באותה דירה ויש לה תקציב הוצאות משותף למזון.

ב. שיטת הדגימה

(1) מודל הדגימה בסקר והסתברות הדגימה

בסקר הוצא מדגם דו-שלבי: בשלב ראשון הוצא מדגם של יישובים ובשלב שני הוצא מדגם של דירות ביישובי המדגם.

הסתברות הדגימה הסופית לדירה ביישובים הערביים במחוז הדרום הייתה 1:142, לדירה ביישובים הערביים בנפות יזרעאל-עפולה ויזרעאל-נצרת ובנפת חיפה 1:155 ולדירה בשאר היישובים 1:203. הסתברות הדגימה נקבעה בהתאם להערכות שיעורי הלא-משיבים הצפוי

בסקר, לגודל המדגם המתוכנן ולאומדן סך משקי הבית לאוכלוסיית הסקר לאמצע שנת הסקר ובתלוי באילוץ לתגבור היישובים באזורים שהוגדרו לעיל.

(2) דגימת היישובים

מדגם היישובים מוצא מתוך רשימה של יישובים השייכים לאוכלוסיית הסקר (הנקראת "מסגרת לדגימת היישובים"). לכל יישוב שבמסגרת חושב גודלו – אומדן סך משקי הבית המעודכן ביותר.

בסך הכל נכללו 249 יישובים במדגם:

76 יישובים שבהם מתגוררים כ-85% מכלל משקי הבית באוכלוסיית הסקר נכללו במדגם בוודאות, כאשר כל יישוב הוא שכבת דגימה נפרדת.

היישובים הנוספים שבמסגרת שובצו לשכבות דגימה לפי דמיון במשתנים שונים, כמו צורת יישוב, מאפיינים חברתיים-כלכליים וקרבה גאוגרפית. לכל שכבת דגימה הוקצו מנות פקידה (כל מנת פקידה מונה, בממוצע, כ-16 דירות ברוטו) בהתאם לגודלה. היישובים סודרו בכל שכבה בנפרד לפי מאפיינים שונים והוצא מדגם מקרי-שיטתי של יישובים, יחסית לגודלם. בסך הכל נדגמו 173 יישובים הסתברותיים מתוך כ-940 היישובים ההסתברותיים שהיו במסגרת.

לרשימת היישובים, לפי גודל וצורת יישוב, 2019, ראו עמוד 49.

(3) דגימת הדירות ביישובי המדגם

מכל יישוב שנדגם הוצא מדגם דירות, בדרך כלל מתוך מסגרות דגימה שהוכנו ממשם דירות המבוסס על קובצי הארנונה של הרשויות המקומיות, או מרשימות של משקי בית שהתקבלו ממזכריות היישובים (בדרך כלל ביישובים קטנים).

בכל יישוב, אם התאפשר, מוינו הדירות במסגרת לדגימה לפני הוצאת המדגם ולפי מאפיינים גאוגרפיים המצויים במסגרת, לצורך קבלת פיזור גאוגרפי מרבי של המדגם על פני היישוב. הוצא מדגם מקרי-שיטתי של דירות לפי משתנים שיבטיחו שהסתברות הדגימה הסופית לדירה תהיה כפי שנקבע בתכנון.

בסך הכל נדגמו 13,044 דירות ממסגרת מרשם דירות ומרשימות משקי הבית שהתקבלו ממזכירות היישובים הקטנים.

(4) מדגמים משלימים

מרשם הדירות ורשימות משקי הבית ביישובים הקטנים אינם מכסים את כל הדירות עם משקי בית השייכים לאוכלוסיית הסקר. כדי להקטין אי-כיסוי זה, הוצאו מדגמים משלימים ממסגרות נוספות עבור תת-הקבוצות הבאות:

- ◀ דירות חדשות שאוכלסו לאחר מועד עדכון מרשם הדירות – סך הכל 215 דירות.
- ◀ יחידות דיור במעונות ב-8 האוניברסיטאות הגדולות – סך הכל 36 יחידות דיור.
- ◀ יחידות דיור במרכזי קליטה – סך הכל 8 יחידות דיור.
- ◀ יחידות דיור בתכנית דיור מוגן שאינן מכוסות במרשם דירות – סך הכל 16 יחידות דיור.

במדגמים המשלימים הוצאו בסך הכל 275 דירות, כך שמדגם הדירות כלל 13,319 דירות.

(5) הקצאת המדגם על פני שנת החקירה בסקר

בסקר מעוניינים לייצג, מלבד קבוצות האוכלוסייה, גם את כל תקופות הזמן בשנת החקירה. לכן הוקצו מנות הפקידה לפי שבועות, כך שבכל רבע שנה יתקבל איזון של המדגם לפי מאפיינים חברתיים-כלכליים וגאוגרפיים שונים.

ג. שיטת החקירה ותקופת הסקר

איסוף נתוני הסקר – מכל משק בית נאספו הנתונים בצורה משולבת באמצעות:

(1) שאלון על מבנה משק הבית – שאלון שמולא על ידי הסוקר ובו נתונים דמוגרפיים וכלכליים בסיסיים לגבי כל אחד מבני משק הבית (גיל, מין, ארץ לידה, שנת עלייה, מעמד בעבודה וכו').

(2) יומן שבועי שבו נרשמו במשך שבוע ההוצאות היום-יומיות של כל בני משק הבית.

(3) שאלון על הוצאות גדולות או לא-שכיחות ועל הכנסות שמולא על ידי הסוקר על-סמך דיווח משק הבית, שהתייחס לתקופה של 3 החודשים או 12 החודשים שקדמו למועד הריאיון (בהתאם לנדירות ההוצאות על הפריטים שנחקרו).

תקופת הסקר – נתוני הסקר נאספו בשדה במשך כ-15 חודשים, החל בינואר של שנת הסקר עד מרץ של השנה שאחריה. חקירת המדגם פוזרה על פני תקופת הסקר כולה כדי לקבל ייצוג לכל שבועות החקירה.

אומדני הסקר לגבי הוצאות שהתקבלו באמצעות היומן התייחסו, בקירוב, לשנת ביצוע הסקר. האומדנים לגבי ההוצאות שהתקבלו באמצעות השאלון התייחסו ל-18 חודשים (אוקטובר 2018 עד פברואר 2020), או ל-24 חודשים (ינואר 2018 עד דצמבר 2019), בהתאם לסוג ההוצאה.

ד. תוצאות הפקידה

מבין 13,319 הדירות שנדגמו בפועל נמצא כי לא היו צריכות להיחקר 1,322 דירות (9.9% כמפורט להלן):

אחוזים	מספרים מוחלטים	דירות שלא היו צריכות להיחקר
100.0	1,322	סך הכל
43.4	574	ריקות
19.7	261	לדייריהן יש כתובת קבועה אחרת בארץ
6.6	87	גרו בהן משקי בית שלא היו שייכים לסקר
9.1	120	שימשו לעסקים, למוסדות וכו'
16.7	221	הרוסות, נטושות או בשלבי בנייה
4.5	59	טעויות במסגרות הדגימה

ב-11,997 הדירות שהיו צריכות להיחקר גרו 12,094 משקי בית שהשתייכו לאוכלוסיית הסקר. כצפוי, ברוב הגדול של הדירות גר משק בית אחד בכל דירה ורק ב-0.94% מהדירות גרו שני משקי בית או יותר.

מבין 12,094 משקי הבית שנועדו להיחקר כ-35.3% לא השתתפו באומדני הסקר. מהם, 4,255 משקי בית לא נחקרו ו-12 משקי בית נפסלו בעריכה.

בסך הכל לא השתתפו באומדנים 4,267 משקי בית, כמפורט להלן:

אחוזים	אחוזים	מספרים מוחלטים	משקי בית שנועדו להיחקר
-	100.0	12,094	סך הכל
100.0	35.2	4,255	לא נחקרו – סך הכל
38.5	13.6	1,640	סירובים
15.3	5.4	650	נעדרים
16.8	5.9	714	קשיים בתקשורת, מחלה, אבל וכו'
29.4	10.3	1,251	לא אותרו וקשיים אחרים בפקידה
100.0	64.8	7,839	נחקרו – סך הכל
0.2	0.1	12	נפסלו בעריכה
99.8	64.7	7,827	השתתפו באומדני הסקר

בין משקי הבית שלא נחקרו היו כאלה שלא נענו כלל לבקשה להשתתף בסקר, חלקם מסרו מידע מצומצם על תכונות משק הבית בשאלון א, ומיעוטם התחילו למלא יומן אך לא השלימו את המשימה.

אחוזים	מספרים מוחלטים	משקי בית שלא נחקרו
100.0	4,255	משקי בית שלא נחקרו – סך הכל
80.6	3,431	לא השיבו כלל
19.4	824	השיבו לפחות לשאלון א

ה. עיבוד הנתונים

עריכה וסימול: השאלונים שהתקבלו ממשקי הבית עברו עריכה ראשונית במשרדי המרחבים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. לאחר מכן הועברו השאלונים אל היחידה הנושאית שבמשרד המרכזי, שבה נעשתה קליטת הנתונים שכללה הקלדה, עריכה, ביקורת איכות, ביקורות לוגיות וסימול המוצרים.

אמידת מרכיבי התקציב למשק בית: רוב אומדני התצרוכת התקבלו לפי **גישת ההוצאה נטו** לקניית המוצר, כלומר, ההפרש החיובי בין ההוצאה שהייתה למשק הבית על המוצר לבין תקבולים שהיו לו (אם היו) ממכירת אותו סוג מוצר. לדוגמה: ההפרש בין ההוצאה של משק בית לקניית מקרר חדש

ובין התקבולים כתוצאה ממכירת מקרר ישן הוא אומדן ההוצאה של אותו משק בית לקניית מקרר. גישה זו ננקטה לגבי מרבית המוצרים והשירותים בסקר.

החל מ-2013 גם ההוצאה על קניית רכב התקבלה לפי גישת ההוצאה נטו. עד שנת 2012, המוצר "קניית מכונית" הוגדר בסקר הוצאות משק הבית כמוצר השקעה. הגדרה זו נובעת מקביעה ישנה כי רכב הוא מוצר הוני/נכסי (כמו דירה) ולא מוצר בר-קיימה. וכך, בסעיף "תחבורה ותקשורת" בסקר הוצאות משק הבית, נכלל רכיב של "צריכת שירותי רכב למכונית בבעלות", וההוצאות לרכב נאמדו בגישת "ערך השירותים" המתקבלים מהנכס. כלומר, עד לשנת 2012 לכל משק בית שבבעלותו מכונית נאמד ערך השירותים המתקבל מהנכס, לפי ערך הפחת על הנכס והריבית החלופית על ההון המושקע בנכס זה. הריבית החלופית נזקפה גם כהכנסה לאותו משק בית.

אולם, על פי ההגדרות הבין-לאומיות והטיפול בקניית הרכב בסל מדד מחירים לצרכן, בוטלה ההתייחסות לרכישת מכונית כמוצר נכסי וחקירת קניית המכונית, והחל מ-2013 הותאמה לרכישה של כל מוצר בר-קיימה אחר.

דיור

שני המרכיבים העיקריים בהוצאות לדיור הם ההוצאה לשכר דירה בדירות שכורות וההוצאה לצריכת שירותי דיור בדירות בבעלות. בדירות שכורות התקבלה עלות ההוצאה עבור שכר דירה ישירות ממשקי הבית שגרים בהן, ואילו לגבי דירות שבבעלות משקי הבית חושבה צריכת שירותי הדיור על ידי זקיפת שכר דירה חלופי משוקלל בדירות שוות גודל באותם יישובים או באזורים דומים בארץ.

נתוני הזקיפה של שכר הדירה בשנת 2019 נלקחו משלושה מקורות:

1. סקר שכר דירה השוטף שנעשה במסגרת מדד המחירים לצרכן;
2. נתוני שכר דירה של משקי הבית הגרים בדירות שכורות מתוך סקר הוצאות משק הבית עצמו;
3. מקורות חיצוניים.

עבור דירות בדמי מפתח נזקף ההפרש בין שכר הדירה המשולם בפועל לבין שכר הדירה המלא, על פי המחירים הממוצעים של שכר דירה בשוק החופשי, כפי שהתקבל מתוך שלושת המקורות שצוינו לעיל.

למספר מרכיבים נוספים שלגביהם לא התקבלו נתונים ממשקי הבית נעשו זקיפות חיצוניות. זקיפות כאלו נעשו גם במוצרים אשר תעריפיהם בדרך כלל אחידים או שהדרך לחישובם קבועה: אגרות שונות (כגון אגרת רישוי לרכב), ערכי רכב ותשלומי חובה (מס הכנסה, ביטוח לאומי וביטוח בריאות ממלכתי).

כל מרכיבי התקציב עבור כל משק בית הובאו למכנה משותף: אומדן לחודש ברמת מחירים אחידה של ממוצע תקופת הסקר. ההוצאות שנלקחו מהיומן הוכפלו פי 4.34, על מנת להביאן לאומדן חודשי, והאומדנים המתבססים על השאלון התקבלו על ידי חלוקה ב-12 או ב-3, בהתאם למשך התקופה שעליה נשאלה השאלה.

מדד המחירים הממוצע לתקופת הסקר 2019 עמד על 224.786 נקודות, לפי בסיס 1993 = 100.0 נקודות.

שיטת האמידה – מיועדת לצמצם הן את טעויות הדגימה והן את ההטיות העלולות לנבוע מכך שמשקי בית שלא השיבו לסקר יכולים להיות שונים בתכונותיהם מהמשתתפים בסקר. כדי לקבל אומדנים המתייחסים לכלל אוכלוסיית הסקר נקבע מקדם ניפוח לכל משק בית שנחקר, כאשר לכל הנפשות השייכות לאותו משק בית יש את אותו מקדם ניפוח. מקדם ניפוח של משק בית מבטא את מספר משקי הבית ואת מספר הנפשות באוכלוסיית הסקר שאותו משק בית מייצג. כדי לצמצם את פוטנציאל ההטיה הנובעת מאי השבה, נערך שלב מקדים לשלב יצירת מקדמי הניפוח. בשלב מקדים זה ניתן לכל משקי הבית המשיבים מקדם ניפוח התחלתי כפיצוי עבור משקי בית לא משיבים. מקדם הניפוח ההתחלתי מחושב כהיפוך מכפלת הסתברות הדגימה בהסתברות ההשבה, כאשר הסתברות ההשבה מתקבלת ממודל רגרסיה לוגיסטית המשתמש במשתנים המסבירים: מדד חברתי כלכלי, גודל משק בית, סך כל שעות העבודה במשק הבית והכנסה מעבודה ממקורות מינהליים בשנה הקודמת.

בשיטת חישוב מקדמי הניפוח עד 2018 הוגדר מקדם הניפוח ההתחלתי באמצעות מכפלת היפוך הסתברות הדגימה בגורם תיקון לאי השבה שחושב בשכבות של קבוצות גאוגרפיות ובתוכן חלוקה לרמות חברתיות-כלכליות.

מערכת מקדמי הניפוח נקבעה בתהליך רב-שלבי בשיטת ה-Raking, שבה מתאימים את התפלגות המדגם המנופח במקדם הניפוח ההתחלתי למספר התפלגויות חיצוניות, לפי משתני חלוקה נבחרים. ההתאמה נעשתה הן לפי תכונות משקי הבית והן לפי תכונות הנפשות בנפרד (ולא במשולב), לכל אחת מהתפלגויות.

לגבי משקי הבית, ההתאמה נעשתה לשתי קבוצות:

1. האוכלוסייה ביישובים היהודיים והמעורבים.

2. האוכלוסייה ביישובים הלא-יהודיים.

בתוך קבוצות האוכלוסייה שצוינו לעיל, משתני החלוקה לפי תכונות משק הבית הם:

◀ קבוצות של טיפוס משק הבית, שנקבעו לפי גודל משק הבית והרכב הגילים במשק הבית (קשישים הגרים לבדם, זוגות צעירים, משקי בית עם ילדים וכדומה).

◀ קבוצות של משקי הבית לפי מועד חקירתם, שנועדו לאזן את המדגם "המנופח" על פני שנת הסקר כדי למנוע הטיות שעלולות לנבוע מכך שמדגם הסקר לא פוזר באופן אחיד על פני חודשי השנה בגלל אילוצי עבודת השדה.

◀ קבוצות בהתאם לאורח החיים במשק הבית עבור האוכלוסייה ביישובים היהודיים והמעורבים (חרדי / כל היתר). בשיטה החדשה התווספה התאמה לפי אורח החיים ונגרעה התאמה לקבוצות הומוגניות של משקי בית מבחינת הוצאות.

ההתפלגויות לפי תכונות של משקי הבית אשר אליהן הותאמו נתוני הסקר התקבלו על פי אומדני סקר כוח אדם המבוסס על מדגם גדול.

לגבי תכונות הנפשות, מקדמי הניפוח לקבוצות השונות של משקי הבית נקבעו כך שגם תהיה התאמה מלאה בין אומדני הסקר להתפלגות אוכלוסיית הסקר לפי:

קבוצות לפי שיוך לאחוזני הכנסה מעבודה ממקורות מינהליים¹ המעודכנים לשנה הקודמת לשנת עריכת הסקר. עבור האוכלוסייה ביישובים היהודיים והמעורבים הוגדרו קבוצות של עשירוני הכנסה ועבור האוכלוסייה ביישובים הלא-יהודיים קבוצות של חמישוני הכנסה. גבולות אחוזני הכנסה חושבו מנתוני כלל האוכלוסייה בנפרד לגברים ולנשים. הוספת התאמת התפלגויות הסקר לפי אחוזני הכנסה החלה באמידה לשנת הסקר 2019 ונעשתה מכיוון שנמצא כי לנתון זה ישנו מתאם גבוה עם משתני המטרה הנאמדים מהסקר והוא מצמצם בצורה טובה את ההטיה הנובעת מאי השבה.

שילוב התכונות מין וקבוצות גיל בחתכים גאוגרפיים, בהתאם לנתונים הדמוגרפיים השוטפים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

ו. מהימנות האומדנים

האומדנים המוצגים בפרסום זה מבוססים על סקר מדגמי ועלולים להיות חשופים לטעויות משני סוגים עיקריים:

- i. **טעויות דגימה:** טעויות אלה נובעות מכך שנחקר מדגם אחד של משקי בית והנפשות הכלולות בו, ולא כל משקי הבית וכל הנפשות באוכלוסייה.
- ii. **טעויות לא-מדגמיות:** טעויות אלה יכולות לנבוע מגורמים אחרים, שעלולים להתקיים גם כאשר נערך מפקד מלא של כל האוכלוסייה.

(1) טעויות דגימה

המדגם שעליו מבוסס סקר זה הוא אחד מתוך מספר רב מאוד של מדגמים אפשריים באותו גודל, שהיו יכולים להיבחר באותה שיטת דגימה מאותה אוכלוסייה.

האומדן X' הוא הערך הנאמד, לפי המדגם המסוים של סקר זה, עבור הערך המקביל לו X שהיה מתקבל אילו נערך מפקד מלא.

טעות דגימה של אומדן $\sigma(X')$ היא מידה ממוצעת של השוני בין כל האומדנים השונים שהיו יכולים להתקבל מכל המדגמים האפשריים באותו גודל ובאותה שיטה, לבין הערך שהיה מתקבל לו נערך מפקד מלא, באותם תנאים של איסוף הנתונים.

לעיתים נוח להעריך את דיוק האומדן לפי **טעות הדגימה היחסית** המוגדרת כטעות הדגימה של האומדן חלקי הערך הנאמד.

---

¹ להסבר נרחב בנוגע להכנסה ממקורות מינהליים ראו: [סטטיסטיקה של הכנסות ממקורות מינהליים](#)

רווח-סמך לאומדן הוא רווח שמכיל את הערך המפקדי X ברמת ביטחון מסוימת נתונה מראש. האומדן X' , על פי המדגם, והאומדן לטעות הדגימה שלו $\sigma'(X')$, מאפשרים לבנות רווח-סמך עם רמת ביטחון מסוימת, נתונה מראש, כך שהרווח מכיל את הערך המפקדי X בביטחון שנקבע. מקובל להציג רווחי-סמך ברמת ביטחון של 95%, לכן רווח הסמך ברמת ביטחון זו מתקבל על ידי $X' \pm 2\sigma'(X')$. לכל לוח בפרסום זה מובא, מתחת לאומדן, הסימן "±" והערך של שתי טעויות הדגימה לאותו אומדן (בספרות קטנות).

דוגמה: על פי לוח 7, האומדן להוצאה החודשית הממוצעת בשקלים למשק בית עבור הלבשה עליונה לנשים, במשקי בית שבהם שני מפרנסים, הוא ש"ח. 218 רווח הסמך 95% לאומדן זה הוא 218 ± 20 . כלומר, ניתן לומר בביטחון של 95% כי ההוצאה החודשית הממוצעת למשק בית בקבוצה זו עבור הלבשה עליונה לנשים הייתה בין 198 לבין 238 ש"ח.

ניתן לקבוע רמת ביטחון גבוהה יותר או נמוכה יותר, ולחשב את רווח-הסמך כך:

α	67%	80%	90%	95%	99.5%
$K(\alpha)$	1.0	1.3	1.7	2.0	2.8

כאשר $K(\alpha)$ (מספר טעויות הדגימה לכל כיוון) נקבע בהתאם לרמת הביטחון הדרושה α .

בהמשך לדוגמה הקודמת: אם מעוניינים בביטחון גבוה יותר, של 99.5% (כמעט בוודאות),

נחלק את ערך טעויות הדגימה שרשום בלוח ב-2 ונכפיל את התוצאה ב- $K(\alpha) = 2.8$.

בדוגמה זו מתקבלת טעות דגימה אחת של 10, ולכן רווח-סמך 99.5% יהיה:

$$218 \pm 28 \text{ , } 218 \pm 2.8 \times (20/2)$$

לכן, ניתן לומר בביטחון כמעט מלא (99.5%), שבמשקי בית שבהם שני מפרנסים, ההוצאה החודשית הממוצעת להלבשה עליונה לנשים הייתה בין 190 ש"ח לבין 246 ש"ח.

הערות

1. רווחי-הסמך הם בדרך כלל סימטריים סביב האומדן, אך עבור אומדנים המבוססים על מספר קטן של מקרים במדגם (פחות מ-40), רווחי-הסמך אינם סימטריים. במקרים אלה, הן האומדן עצמו והן האומדן לטעות הדגימה שלו חשופים לטעות גבוהה.
2. כדי להזהיר את הקורא משימוש באומדנים החשופים לטעויות גבוהות הוצגו אומדנים עם טעויות דגימה יחסיות בין 15% לבין 30% בסוגריים עגולים ("),", ואומדנים עם טעויות דגימה יחסיות מעל ל-30% לא ניתנים לפרסום ובמקומם מצוין "~".

השוואות אומדנים של קבוצות זרות

אפשר לערוך השוואה באמצעות טעויות הדגימה לשני אומדנים שונים, המתייחסים לקבוצות אוכלוסייה זרות (למשל משקי בית בני גדלים שונים), ולבחון האם ההבדל בין הקבוצות אכן מובהק מבחינה סטטיסטית.

אם $X'(1)$ הוא האומדן לקבוצה 1 ו- $X'(2)$ הוא האומדן לקבוצה 2, אזי האומדן להפרש בין שתי קבוצות אלה הוא: $D' = X'(1) - X'(2)$.

כדי לבדוק אם $X'(1)$ אכן שונה מ- $X'(2)$ באוכלוסייה עצמה, יש לבחון מהי טעות הדגימה של אומדן

ההפרש D' : $\sigma'(D') = \sqrt{\sigma'(X'(1))^2 + \sigma'(X'(2))^2}$, כאשר טעות דגימה אחת של האומדנים

מתקבלת על ידי חלוקה ב-2 של הערכים המוצגים בלוחות.

בהינתן $\sigma'(D')$ אפשר לבנות רווח-סמך להפרש ברמת ביטחון α : $D' \pm K(\alpha)\sigma'(D')$.

אם רווח-הסמך מכיל את הערך אפס, נאמר כי ההפרש D' אינו מובהק. כלומר, על פי המדגם המסוים בסקר, ברמת הביטחון שנקבעה, לא ניתן לומר כי $X'(1)$ אכן שונה מ- $X'(2)$ באוכלוסייה עצמה (למרות שבמדגם הם שונים זה מזה).

אם רווח-הסמך אינו מכיל את הערך אפס, נאמר כי קיים הפרש מובהק בין שתי הקבוצות, וברמת הביטחון שנקבעה ההפרש יהיה בין $D' - K(\alpha)\sigma'(D')$ לבין $D' + K(\alpha)\sigma'(D')$.

כדי להקל על הקורא, מצורף תרשים בסוף המבוא, שלפיו אפשר למצוא רווחי-סמך ברמת ביטחון של 95% להפרש בין קבוצות זרות. השימוש בתרשים נעשה כדלהלן:

עבור האומדנים וטעויות הדגימה המוצגים בפרסום, מוצאים בלוחות טעות הדגימה לשני האומדנים – $X'(1)$ ו- $X'(2)$. ערכים אלה מצוינים על גבי שתי העמודות הקיצוניות בתרשים. מעבירים ביניהם קו וקוראים את $\sigma'(D')$ בעמודה האמצעית בתרשים (לוחות השימוש בתרשים יש לשנות את קנה המידה של הגבולות). אם, למשל, עבור שני אומדנים ערכי שתי טעויות דגימה הם 60 ו-75. הקו המחבר 60 ו-75 בעמודות הקיצוניות חותך את העמודה האמצעית בערך 96 – זוהי טעות הדגימה של אומדן ההפרש D' . לכן, ערך שתי טעויות דגימה של ההפרש הוא $192 = 2 * 96$.

אם ההפרש D' קטן בערכו המוחלט מ- $2\sigma'(D')$, ההפרש אינו מובהק. כלומר, על פי המדגם המסוים בסקר, ברמת הביטחון שנקבעה, אי אפשר לומר כי $X'(1)$ אכן שונה מ- $X'(2)$ באוכלוסייה עצמה (למרות שבמדגם הם שונים זה מזה).

אם ההפרש D' גדול בערכו המוחלט מ- $2\sigma'(D')$, ההפרש מובהק והוא נמצא בתחום $D' \pm 2\sigma'(D')$.

לדוגמה: לפי לוח 8, נשווה בין ההוצאה החודשית הממוצעת (בשקלים) למשק בית עבור

תחזוקה ושיפור הבית, בערים שונות, כל זאת ברמת ביטחון של 95%.

ההוצאה החודשית הממוצעת עבור תחזוקה ושיפור הבית היא:

166 ± 34 ש"ח במשקי בית בירושלים.

320 ± 47 ש"ח במשקי בית בתל אביב-יפו.

נשאלת השאלה, האם אכן ההפרש בין קבוצות אלה הוא מובהק. לכאורה, לפי האומדנים בלבד, ניתן

להניח כי יש הבדל בין קבוצות אלה. ההפרש בהוצאה החודשית הממוצעת בין משקי בית בירושלים

למשקי בית בתל אביב-יפו נאמד ב- 154 ש"ח $D' = (320 - 166) =$.

על פי תרשים טעות הדגימה המובא בסוף המבוא, הקו המחבר בין 34 ל-47 בעמודות החיצוניות

חותך את העמודה האמצעית ב-58 ולכן ערך שתי טעויות דגימה של ההפרש הוא 116. ניתן לבנות

רווח סמך 95% לאומדן ההפרש: $D' \pm 2\sigma'(D') = 154 \pm 116$.

רווח זה אינו מכיל את הערך "אפס" (ההפרש הוא בין 154 ש"ח ל-116 ש"ח) ועל כן נאמר כי ההפרש

D' מובהק. כלומר, על פי המדגם המסוים בסקר, ברמת ביטחון 95% ניתן לומר כי ההוצאה החודשית

הממוצעת עבור תחזוקה ושיפור הבית למשקי בית בירושלים אכן שונה מההוצאה החודשית

הממוצעת עבור תחזוקה ושיפור הבית למשקי בית בתל אביב-יפו.

חישוב ישיר של שתי טעויות הדגימה של ההפרש נעשה כך:

$$2\sigma'(D') = 2 * \sqrt{(34/2)^2 + (47/2)^2} = 2 * 29.0 = 58$$

(כפי שקיבלנו בשימוש בתרשים).

יחס בין אומדני קבוצות זרות – היחס R' בין שני אומדנים $X'(1)$ ו- $X'(2)$ שתי קבוצות זרות 1 ו-2

נאמד כך:

$R' = X'(1)/X'(2)$, והאומדן לטעות הדגימה של אומדן היחס $\sigma'(R')$ יהיה:

$$\sigma'(R') = R' * \sqrt{\left(\frac{\sigma'X(1)}{X'(1)}\right)^2 + \left(\frac{\sigma'X(2)}{X'(2)}\right)^2}$$

לכן, רווח-הסמך 95% ל- R' יהיה: $R' \pm 2\sigma'(R')$.

אם רווח-הסמך כולל את הערך "1", הרי שהיחס אינו שונה באופן מובהק מ-1.

אם רווח-הסמך אינו כולל את הערך "1", אזי היחס שונה באופן מובהק מ-1, והוא נמצא בתחום

רווח-הסמך דלעיל.

(2) טעויות לא-מדגמיות

האומדן המתקבל וטעות הדגימה שלו מאפשרים ללמוד על הערך המפקדי, אולם ערך זה עשוי להיות שונה מהערך האמיתי של האוכלוסייה בגלל השפעתן האפשרית של טעויות לא-מדגמיות. את הטעויות הלא מדגמיות קשה מאוד להעריך ולעיתים אי אפשר להעריך אותן כלל.

הסוגים העיקריים של טעויות לא-מדגמיות בסקר זה הם:

1. הטיות כתוצאה מאי השבה: כ-35.3% ממשקי הבית שהיו צריכים להיחקר במדגם לא השתתפו בסקר מסיבות שונות (ראו סעיף "תוצאות הפקידה"). מאחר שקבוצה זו של משקי בית יכולה להיות שונה בתכונותיה ובהרגלי הצריכה שלה מקבוצת משקי הבית שהשתתפו בסקר, אומדני הסקר עלולים להיות מוטים.

שיטת האמידה בסקר (ניפוח) מצמצמת חלק נכבד מההטיות מסוג זה, אך לא את כולן.

2. טעויות תשובה: אומדני הסקר מבוססים על נתונים שנמסרו על ידי המרואיינים ולכן הם עלולים להיות חשופים לטעויות תשובה.

רישום ההוצאות המפורט ביומן השבועי לא תמיד מלא ומדויק. הליקויים ברישום יכולים לנבוע מגורמים שונים: התעייפות המשפחה במהלך השבוע; החסרת הוצאות "קטנות" (דמי כיס לילדים, קניות בקיוסקים וכו'); השמטה מכוונת של הוצאות "לא מקובלות" (משקאות חריפים, הימורים, וכו'); תיאור לא מספיק מפורט לגבי המוצרים שנקנו; הכללת קניות שאירעו לפני תחילת תקופת מילוי היומן בימים הראשונים לרישום והשמטת הוצאות כתוצאה משכחה עקב אי-הקפדה על רישום שוטף ביומן.

המידע שנאסף על פריטי השאלון השונים יכול להיות חשוף אף הוא לטעויות מסוגים שונים. מאחר שהתשובות התבססו על זיכרונם של המרואיינים (לגבי שלושה חודשים או שנה שלמה), קיים חשש מאי כיסוי של חלק מההוצאות, או להפך, מהכללת הוצאות שלא אירעו בתקופת ההתייחסות אלא בתקופה קודמת לה. דיווח שגוי על הפרטים הקשורים להוצאות השונות יכול אף הוא להיגרם כאשר מסתמכים על הזיכרון, אלא אם כן נעזרים במסמכים לצורך הדיווח. פירוש לא מדויק של השאלות או אי-הקפדה על הוראות המילוי של השאלון או העלמת מידע מכוונת יכולים אף הם לגרום לטעויות תשובה.

למרות שהסוקרים ביקשו מהמשפחות להיעזר במסמכים, ולמרות שנעשה ניסיון לתקן נתונים שנראו לא מהימנים על ידי חזרה אל משקי הבית, ולמרות הביקורות השונות שנעשו בשלבי עיבוד הנתונים, עדיין קיים חשש לאי-דיוקים בתשובות העלולים לגרום להטיות באומדני הסקר.

3. טעויות עיבוד: שלבי העיבוד השונים, כמו קלידת השאלונים, סימול המוצרים והביקורות

הלוגיות חשופים אף הם לטעויות שעלולות להשפיע על מהימנות האומדנים.

בדרך כלל קשה מאוד, או לא ניתן כלל, להעריך את השפעתן של הטעויות הלא-מדגמיות על

אומדני הסקר. יחד עם זאת, מן הראוי להעיר שלפעמים ההטיות השונות הנגרמות מטעויות

אלה הן בכיוונים מנוגדים ועל כן הן עשויות להתקזז בחלקן.